

ETICKÉ KONSEKVENCE KŘTU V ŘÍMANŮM 6

Štefan Paluchník

ETISCHE KONSEQUENZEN DER TAUFTE IM RÖMERBRIEF 6: Dieser Text bleibt immer als so genannter *Locus classicus* bei der Erklärung der Taufe für die Kirche überall. Der Autor dieser Erarbeitung versucht die Erfassung der ethischen Konsequenzen, die dieser Abschnitt über die Taufe nennt, nahe zu bringen. Es handelt sich besonders um die Verse 3, 4 und 11 aus diesem erwähnten Kapitel. Der Grund für die Motivation des ethischen Handelns beim Christ, die aus der Taufe kommt, befindet sich im Werk Jesus Christus, in seinem Tod und seiner Auferstehung. Der Christ meldet sich mit seiner Taufe zu diesem Grund, der im Text als – *mit ihm begraben durch die Taufe in den Tod* – (v. 4a) und im Kontext der Auferstehung Christi – *sollen auch wir in einem neuen Leben wandeln* – (v. 4b), ausgedrückt wird. Die Motivation zum neuen Leben, die sich in den ethischen Konsequenzen spiegelt, wird auch mit grammatischer Form des Verbs – von einem Imperativ, über den Indikativ, wieder u dem Imperativ, beschrieben. Die Konzentration auf die ethischen Konsequenzen, die aus der Taufe herauskommen, wird besondere Aufmerksamkeit zum Ausdruck gebracht werden.

1. Úvod

Křest je podle protestantského pojetí jednou ze dvou svátostí. F. Žilka považuje svátosti za „symboly“, tj. „viditelné náznaky duchovních hodnot“.¹ Ve svém hodnocení píše: „Křest je znak vstupu do náboženské společnosti křesťanské církve, výraz touhy po mravní čistotě k životu z Ducha.“² M. Barth odmítá magický význam svátosti křtu a přiklání se k výroku H. v. Sodena: „Kristova smrt je svátost, křest je svátostní přiznání k ní.“³

V tomto příspěvku bych rád pojednal o etických důsledcích vyplývajících ze křtu, a to na základě textu Římanům 6, který je považován církvemi za stěžejní při výkladu křtu, jako *locus classicus*. V příspěvku se zabývám jen verši 3, 4 a 11. Vycházím z exegeze tohoto biblického textu, včetně srovnání

¹ František Žilka, *Naše křesťanství*, Praha: Jan Laichter, 1946, s. 231.

² Tamtéž, s. 243.

³ Markus Barth, *Die Taufe – Ein Sakrament? Ein exegetischer Beitrag zum Gespräch über die kirchliche Taufe*, Zollikon–Zürich: Evangelischer Verlag, 1951, s. 220.

překladů a výkladových poznámek z pera biblistů. Svůj osobní postoj, který vytežím z exegetické práce, se pokusím formulovat ve shrnujících závěrech.

Při hledání etických konsekvencí křtu v uvedeném biblickém oddílu mám na zřeteli předně základ – dílo Ježíše Krista, jeho smrt a vzkříšení – který přináší motivaci k mravnímu jednání. K tomuto základu se křesťan hlásí svým křtem, který je v textu vyjádřen na jedné straně jako „pohřbení“ s Kristem (Ř 6,4a), na druhé straně mu umožňuje, aby vstoupil „na cestu nového života“ (Ř 6,4b), a to na základě Kristova vzkříšení. Motivace k novému životu, která se odráží v etických důsledcích, se promítá i do gramatické formy sloves – od imperativu, přes indikativ opět k imperativu. V příspěvku se zaměřuji na etické důsledky křtu a z něho vyplývající nové konání člověka.

2. Exegeze Římanům 6,1–11

Jak je možné pohlížet na Ř 6,1–11, ukazují názvy, jež pro tento oddíl někteří biblisté užívali. U. Wilckens ho označuje jako „Skutečnost křtu v křesťanově životě“.⁴ M. Theobald svým názvem zároveň vysvětluje, oč v oddílu jde: „Křest jako smrt; základ možnosti žít nový život“.⁵ K. Barth pro 6. kapitolu Římanům nachází shrnující označení „Milost“ a prvních 11 veršů nazývá „Síla zmrtvýchvstání“.⁶ J. Dunn danou část nadepisuje otázkou: „Povzbuzuje milost, abychom hřešili?“⁷ Všechny tyto názvy předznamenávají jak důležitost křtu, tak také jeho silný vliv v životě křesťana.

2.1. Kontext, analýza a rekonstrukce struktury

Kontext

Na provokativně položenou otázku, jestli má křesťan *dále žít v hříchu, aby se rozhojnila milost* (v. 1), podává Pavel odpověď v tomto oddíle (Je to zároveň reakce na předcházející oddíl Ř 5, který ústí ve v. 20: *A kde se rozmohl hřích,*

⁴ Nadpis této kapitoly zní: *Die Wirklichkeit der Taufe im christlichen Leben* (Ulrich Wilckens, *Der Brief an die Römer*, EKK Evangelisch-Katholischer Kommentar Zum Neuen Testament, Band VI/2, 2. Teilband – Röm 6–11, Benziger/Neukirchener Verlag, 1980, s. 7).

⁵ Theobald, Michael, *List Římanům* (Stuttgart: Katholisches Bibelwerk, 1992–1993, Malý stuttgartský komentář), přeložil Jaroslav Vokoun, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 158.

⁶ Původní název zní: *Die Kraft der Auferstehung* (Karl Barth, *Der Römerbrief*, Zürich: EVZ, 1940, s. 167).

⁷ Původní název zní: *Does Grace Encourage Sin?* (James D. G. Dunn, *Word Biblical Commentary, Romans 1–8*, Dallas, Texas: Word Books, 1988, s. 305).

tam se ještě mnohem více rozhojnila milost [ČEP]). Odpovědí je skutečnost křtu, který římsší křesťané přijali.

Analýza

Pro analýzu textu předkládám Wilckensovo stanovisko,⁸ v němž uvádí, že na položenou otázku ve v. 1 následuje strohé zamítnutí ve v. 2, které je od v. 3 podepřeno pohledem na křest. Oddíl se poté rozvíjí ve dvou paralelních myšlenkách (v. 5–7; 8–10). Tyto dvě části začínají podmínkovou větou (*ei*), jejichž doplněk směřuje do budoucna (v. 5 a 8), přičemž se dovolávají „vědění“ adresátů (v. 6 – *toyto ginóskontes*, v. 9 – *eidotes*). Tato skutečnost je další větou vysvětlena (*gar* – v. 7 a 10). Verš 11 obsahuje k adresátům listu výzvu, která na základě odůvodněného opačného tvrzení (v. 2) rozvíjí praktické důsledky. Výzva k etickému konání je potom objasněna ve verších 12 až 14.

Rekonstrukce struktury

Na tomto místě předkládám strukturu textu od Jamese Dunna s doplněním od Michaela Theobalda.

Struktura Ř 6,1–11 podle J. Dunna⁹

v. 1	Vznesená otázka
v. 2	Počáteční (výchozí) odpověď
v. 3–4	První podrobné rozvedení, které užívá křestních obrazů (<i>metafor</i>)
v. 5–7; 8–10	Druhé a třetí rozvedení, které je postaveno ve vzájemné paralele
v. 11	Závěr, nová formulace počáteční odpovědi (v. 2)
v. 12–14	Výzvy k rozhodnému jednání (ze struktury podle M. Theobalda) ¹⁰

⁸ Wilckens, *Der Brief an die Römer*, s. 7.

⁹ Dunn, *Commentary – Romans*, s. 306.

¹⁰ Theobald, *List Římanům*, s. 159.

2.2. Poznámky k Římanům 6,3: srovnání překladů a výklad

2.2.1. Římanům 6,3

Poznámky k textu

É agnoeite vyjadřuje obavu důrazněji než *oyk oidate* (s nebo bez *é* před slovesem) s významem, že čtenáři buď nevědí, anebo by měli sklon podcenit, co jim Pavel předkládá ke zvážení (Rienecker);¹¹ *hosoi* jako mnozí [wie viele] (Rienecker, s. 326), všichni [alle] (Bauer);¹² *ebaptisthémén* (aor. pas.); *baptizó* – ponořit; omýt; křtít (*eis to onoma* – ve/na jméno; *en to onomati* – ve jménu; *epi to onomati* – na jméno, ve jménu ... [Tichý]);¹³ *ebaptisthémén eis Christon Iésoyn* – předložka *eis* vyjadřuje, že křest není jen vzpomínkou na Krista, ale stvrzením přijetí do jeho ochrany, vstupem do oblasti jeho pravomoci, připojením k jeho mystickému tělu – 1K 12,13; *eis ton thanaton aytoy* – navazuje na vnější podobu raně křesťanského křtu – ponoření znázorňující smrt. Křest je viditelným znamením, že život, končící smrtí, smíme žít s Kristem v jistotě vzkříšení.¹⁴

Srovnání překladů:

Nevíte snad, že všichni, kteří jsme pokřtěni v Krista Ježíše, byli jsme pokřtěni v jeho smrti? (Český ekumenický překlad, 2008 – ČEP)

Zdaliž nevíte, že kteřížkoli pokřtěni jsme v Krista Ježíše, v smrt jeho pokřtěni jsme? (Kralická Bible podle posledního vydání z r. 1613 – B/BKR)

Nevíte snad, že když jsme byli pokřtěni do Krista Ježíše, byli jsme všichni pokřtěni do jeho smrti? (Bible, Překlad 21. století, 2009: B-21)

Což nevíte, že my všichni, kteří jsme byli pokřtěni v Krista Ježíše, jsme byli pokřtěni v jeho smrti? (Český studijní překlad, 2009 – ČSP)

Nebo snad nevíte, že když jsme byli pokřtěni v Krista Ježíše, byli jsme všichni pokřtěni v jeho smrti? (Jeruzalémská Bible, 2009 – JER. B)

¹¹ Fritz Rienecker, *Sprachlicher Schlüssel zum Griechischen Neuen Testament*, Gießen–Basel: Brunnen, 1966, s. 326.

¹² Walter Bauer, *Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur*, Berlin–New York: De Gruyter, 1971, s. 1162.

¹³ Ladislav Tichý, *Slovník novozákonní řečtiny*, 2. vyd., Praha: Česká biblická společnost, 2001.

¹⁴ NZ s výkladovými poznámkami, ČEP, Praha: Česká biblická spol., 1987, s. 265.

Výklad

Význam *é agnoeite* může směřovat k tradici křtu, která už byla v té době známá. Dunn zde poukazuje na názor většiny vykladačů (též Wilckens), že se Pavel dovolává dobře známé tradice (alespoň v helénistické církvi).¹⁵ Ta je formulována ve v. 3 tak, že křest v Krista Ježíše je také křtem do jeho smrti. V prvním případě se jedná o „převod“ do jména Kristova, tj. do vlastnictví Kristova, v druhém případě je křtěnec „vložen do události smrti Kristovy“.¹⁶

J. Dunn o pokřtěných (*ebaptisthémén*) píše v tom smyslu, že křest už měl „status křesťanského termínu“. Proto již Pavel může předpokládat, že všichni spojení do křesťanského společenství znají jeho význam. Dunn dále uvádí, že sloveso křtít (*baptizesthai*) samo o sobě nevysvětluje, jakým způsobem odkazuje k rituálnímu aktu křtu s jeho sakramentálním významem či do jaké míry je metaforou odvozenou z rituálu. Proto se může různit to, kým nebo čím je někdo křtěn (voda, Duch: Mt 3,11 a par.; Sk 1,5; 11,16; 1K 12,13). Metaforické užívání je, podle Dunna, pevně zahrnuto do křesťanské tradice.¹⁷ Podobně zde můžeme vidět, že Pavel slovy *eis ton thanaton aytoy ebaptisthémén* vlastně sám interpretuje křestní formuli *ebaptisthémén eis Christon Iésoyn* (G. Barth).¹⁸

Co se týče asociace křtu a smrti, je podle Dunna nepochybně křesťanská, neboť Ježíš použil toto spojení jako metaforu pro svou smrt (Mk 10,38–39; Lk 12,50).¹⁹ Karel Barth ve svém výkladu v. 3 poznamenává: „A tak ten,

¹⁵ Dunn, *Commentary – Romans*, na s. 308 uvádí, že paralela této fráze, která se nachází v 7,1 ukazuje k dalšímu a plnějšmu vyučování; formulace „pokřtěni v jeho smrt“ mohla už nabýt formy vyjádření „pokřtěni v Krista“; to vše mohlo být už známé. Skutečnost, že Pavel tento hlavní předmět příliš nevysvětluje, jen potvrzuje, že se dovolává něčeho, co bylo dobře známé a obvyklé.

¹⁶ Wilckens, *Der Brief an die Römer*, na s. 11 připouje mj. tyto poznámky: 1) Křest „ve jméno Ježíše Krista“ (*eis to onoma toy kyrioy Iésoy*) se objevuje vícekrát v NZ jako „formule převodu“ (srov. Sk 8,16; 19,3.5; Did 9,5; Herm v III 7,3 – jako odpovídající trinitární rozšíření u Mt 28,19; Did 7,1; místo *eis* se nachází jako *epi* ve Sk 2,38 a ve Sk 10,48 je *en*), tuto formuli Pavel zná (1K 1,13. 15); 2) Ve výrazu *eis ton thanaton aytoy* můžeme rozumět nástin konkrétního významu „ponořit“, jestliže jsme byli pokřtěni (*ebaptisthémén*) (srov. Schnackenburg se k tomu vyjadřuje v tom smyslu, že „křest v Krista a jeho smrt, tj. v Krista, k němuž nutně patří i smrt ... Kdo je přivlastněn Kristu jako Pánu, je také spojen s ukřižovaným Kristem“).

¹⁷ Dunn, *Commentary – Romans*, s. 311.

¹⁸ Gerhard Barth, *Die Taufe in frühchristlicher Zeit*, 2. verbesserte Auflage, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener, 2002, s. 92.

¹⁹ Dunn, *Commentary – Romans*, na s. 312 referuje o asociaci křtu a smrti, což měli římští křesťané znát (*é agnoeite*), když jim Pavel psal, že byli pokřtěni „v jeho smrt“ (tj. účast

kdo je v něj pokřtěn, je pokřtěn v jeho smrt, což znamená: to, co se stalo i pro něj, co platí i pro něj a co je mu k dobrému, stalo se smrtí Ježíše Krista.²⁰ Ve svém Römerbriefu Barth píše přímo o reálné proměně člověka v aktu křtu ponořením.²¹

Alois Adlof přemýšlí o křtu takto: „Křest vede na Golgotu. Není prostředkem našeho umření hříchu, ale důkazem, svědkem a kázáním, že se to stalo na Golgotě.“²² Podle H.-W. Schmidta apoštol nehovoří nejprve o *vlastní* smrti křesťanově, nýbrž o jedinečné, *cizí* smrti Kristově, která se však prostřednictvím spojení křesťana s Kristem stává zároveň vlastní smrtí křesťana.²³ V souvislosti se svátostí mluví (podobně jako M. Barth) proti jejímu magickému chápání; stává se však základem mravního života. Kapitola Ř 6 ukazuje na stálou proměnu – od indikativu k imperativu.²⁴

Shrnutí

Smrt Kristova, která je zástupná a výkupná,²⁵ je základem pro vykonaný křest „v jeho (tj. Kristovu) smrt“. Člověk křtem vyznává, že ho událost

na Ježíšově smrti)... Dunn pro to přináší zdůvodnění – Jestliže Křitel mluvil o křtu, který musí všichni podstoupit, a jestliže Ježíš hovořil o křtu, který je soustředěn na něho, potom Pavel zřejmě na tomto místě spojuje tyto dvě skutečnosti: všichni musí být pokřtěni jeho (tj. Ježíšovým) křtem. Následně činí Pavel nový krok v tom, že spojuje dva prameny ve svém vyučování, které dosud nespojoval: křest do Krista (tj. do jednoty s Kristem – srov. Gal 3,27 a 1K 12,13) a zemřít s Kristem (srov. Gal 2,20 a 2K 4,10–11).

²⁰ Karl Barth, *Stručný výklad listu Římanům*, přel. Josef Šplíchal, Praha: Kalich, 1989, s. 66.

²¹ K. Barth, *Der Römerbrief*, na s. 172–173 udává, že pokřtěním se člověk stává zcela jiným. Být pokřtěn (getauftwerden) znamená být ponořen (eingetauchtwerden), což představuje „ztracení se v cizím elementu“, tj. být ukryt v očišťující vodě. „Kdo tuto vodu opouští, není ten, který do ní vstoupil. Jeden je pohřben, druhý se narodil. S tím, kdo zemřel, není pokřtěný již více identický..., je zcela vtažen do této události..., je zcela ztracen v této smrti“ a je nyní spjat s novým Božím nárokem.

²² Alois Adlof, *Výklad epístoly sv. Pavla k Římanům*, díl II., kapitoly VI.–XVI., Praha: Křesťanský spolek mladíků v Čechách v Praze II, 1925, s. 8.

²³ Hans Wilhelm Schmidt, *Der Brief des Paulus an die Römer*. Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament, 2. Auflage, Berlin: Evangelische Verlagsanstalt, 1966, s. 108.

²⁴ Tamtéž, s. 108.

²⁵ O smrti Kristově jako zástupné a výkupné (za hříchy lidí) nacházíme přímé i nepřímé zmínky v celém NZ. Jednak odkazují na kontext SZ – např. Iz 53,10nn – což se promítá do výroků o Kristu v evangeliích (Mt 20,28; Mk 10,45), ale i v epištolách (1K 15,3b; 1Pt 2,24n; 2K 5,21). O výkupném díle Ježíše Krista nacházíme zprávu ve starokřesťanském hymnu – 1Tm 2,5n. Zástupnost smírčí smrti Kristovy se neopírá o klasický výklad Anselmova satisfakční teorie, ale o svědectví Písma, které je ovšem výzvou k adekvátní interpretaci pro současnost (srov. současná diskuze, uveřejněná v Teologické reflexi, např. články od Pavla Filipiho „Ježíšova smrt v evangeliích“ či Petra Macka „Kristův kříž jako poselství a poslání“, *Teologická reflexe* 1/2006, s. 45–59).

Kristovy smrti bytostně poznamenává. Křest ukazuje na Golgotu (Adlof), a proto odkazuje ke smrti „starého člověka“ (ukřížování starého člověka v nás – srov. v. 6). Křest sám o sobě není „mechanismem“ této změny, je však svědectvím víry pokřtěného, který křtem vyznává zásadní proměnu svého života. Kristova smrt je tak motivací i závazkem pro nový život z víry.

2.2.2. Římanům 6,4

Poznámky k textu

Synetafémen (aor. pass.), *synthaptein* pohřbít spolu (skrže *syn* se opisuje sjednocení, společenství, které spočívá mezi Ježíšem a těmi, kteří mu patří [Rienecker, s. 326–327]); *eis ton thanaton* neznamená, „aby zemřeli“, nýbrž „aby byli mrtví“; výrazem *thanatos* se pojmenovává stav, v němž se člověk ocitá na konci svého života (Rienecker, s. 326–327); *hosper* označuje nejprve jen analogii, podobnost (Rienecker, s. 327); *égerthé* (aor. pas.), *egeiró* 1. (akt.) probudit, vzbudit (i přen.); pozvednout, vzkřísit 2. (pas.) vzbudit se, probudit se, být vzkříšen, vstát (z mrtvých) (Tichý) 1K 15,3n; srov. Ko 2,12; *kainotéti zóés* – náprava života je působením Boží přítomné moci;²⁶ *kainotéti*, *kainotés* označuje nový stav; *peripatésómen* (aor. conj.), *peripateó* znamená přecházet, putovat (u Pavla často obraz mravního jednání) (Rienecker, s. 327), vstoupit do novosti života (Ř 6,4; 7,6) (Tichý).

Srovnání překladů:

Byli jsme tedy křtem spolu s ním pohřbeni ve smrt, abychom – jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých slavnou mocí svého Otce – i my vstoupili na cestu nového života. (ČEP)

Pohřbeni jsme tedy s ním skrze křest v smrt, abychom, jakož z mrtvých vstal Kristus k slávě Otce, tak i my v novotě života chodili. (B/BKR)

Tím křestním ponořením do jeho smrti byli jsme spolu s ním pohřbeni. A jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých Otcovou slávou, tak i my teď musíme žít úplně novým životem. (Petrů)

²⁶ NZ s výkl. pozn., s. 265.

Křtem jsme s ním pohřbeni do smrti, abychom – tak jako byl Kristus vzkříšen z mrtvých Otcovou slávou – i my vkročili do nového života.

(B-21)

Skrze křest jsme byli spolu s ním pohřbeni ve smrt, abychom i my, tak jako byl Kristus skrze slávu Otce vzkříšen z mrtvých, vstoupili na cestu nového života. (ČSP)

Křtem jsme tedy byli spolu s ním pohřbeni ve smrt, abychom – jako byl Kristus Otcovou slávou vzkříšen z mrtvých – žili i my novým životem. (JER. B)

So sind wir ja mit ihm begraben durch die Taufe in den Tod, damit, gleichwie Christus ist auferweckt von den Toten durch die Herrlichkeit des Vaters, also sollen auch wir in einem neuen Leben wandeln. (Lutherův překlad)

We were therefore buried with him through baptism into death in order that, just as Christ was raised from the dead through the glory of the Father, we too may live a new life. (New International Version, 1973)

Výklad

Verš 4. rozvíjí předchozí druhou část v. 3. Jestliže je křest v Krista (v. 3a) „ponořením“ do Kristovy smrti (3), byli jsme tedy „křtem spolu s ním pohřbeni ve smrt“ (4). To je, podle Wilckense,²⁷ srozumitelné pouze tehdy, jestliže se základní tradice evangelia opírá o 1K 15,3n – jedná se o velmi starou zprávu o vzkříšení, včetně souhrnu událostí: Kristus, který zemřel, byl pohřben, byl vzkříšen; a také se zjevoval („ukázal“ – 1K 15,5–8). Forma křtu ponořením vnitřně symbolizuje účast křtěnce na Kristově smrti, po-

²⁷ Wilckens, *Der Brief an die Römer*, s. 11–12 – uvádí, že v souladu s tradicí 1K 15 na téma „položení do hrobu“ navazuje ve v. 4b „vzkříšení Kristovo“. Ve v. 4a, ale i ve v. 4b je zdůrazněna účast křtěného na osudu Kristově, který zde není vyjádřen (jako v Kol 2,12) skrze *syn*, nýbrž částicí *hóspēr-hóspēr*. Na pozadí Ř 5,18–21 Pavel touto částicí („jak-tak“) vyjadřuje účinné srovnání, na němž lze postavit; *hóspēr-hóspēr* objasňuje působnost křtu (v. 4a); prostřednictvím něho nabyla shoda platnosti mezi osudem Kristovým a naším osudem. Toto v křestanově životě způsobuje, že místo „v hříchu“ (v. 2) nastává chození stále víc „v Kristu Ježíši“ (v. 11). Skrze *hina* – podobně v 5,20n – je míněn nový Božský úmysl; místo zkorumpovaného chození je zde život ospravedlněného hříšníka, život v prostoru vzkříšení Kristova, život nového stvoření. Výrazem *kainotés* se míní skutečnost, která začíná vzkříšením *kainé ktisis* (2K 5,17; Ga 6,15).

hřbení, ale také účast křtěnce na Kristově vzkříšení, což při křtu znázorňuje výstup z vody. „Skrze křest (formou ponoření) v Kristovu smrt ... se podílíme na Kristově osudu.“²⁸ Je však nutno zdůraznit, že Kristovo vzkříšení je pro pokřtěného zárukou jeho budoucího vzkříšení.

Pavel výrazem *synetafēmen* (spolu pohřbeni) místo *synapethanomen* (spolu zemřeli) – na tomto místě *být pohřben* podtrhuje konečnost bytí u zemřelého (sr. *etafē* – byl pohřben [Kristus] – 1K 15,4): opět je tento apoštolův výrok ovlivněn tradicí, tentokrát krédem. Skrze vzkříšení Kristovo se pokřtěnému otevřela možnost nového života, který se má projevit v mravním jednání (G. Barth).²⁹ J. Dunn uvádí, že ve spojení *synetafēmen aytó* („byli jsme pohřbeni s ním“) nacházíme specifičnost Pavlova vyjadřování: *synthaptein* je totiž jedno ze 40 „syn- sloučenin“, které vytváří charakteristický a zřetelný rys Pavlova stylu a jeho teologie. Více jak polovinu z těchto 40 výrazů nacházíme v NZ jen u Pavla. U výrazu *dia toy baptisματος* se Dunn přiklání k vyjádření, že tu lze již mluvit o rituálním aktu. Vyjádřením *eis ton thanaton* pak odkazuje na formulaci kerygmatické formule 1K 15,3n.³⁰ Ve výkladu v. 4 Dunn podtrhuje, že cíl konverze na počátku neznamena lepší jakost smrti v budoucnosti, ale novou kvalitu života zde a nyní. Dále připouští, že Pavel tu vyvolává i jisté napětí: napětí mezi stupněm možného sebezotožnění s Kristovou smrtí a stupněm možného sebezotožnění s Kristovým vzkříšením. „Je to napětí, které je na bázi křesťanské etiky a chování, je to však klíč k porozumění cesty, kterou Pavel rozvíjí svým argumentem v následujících třech kapitolách,“ konstatuje Dunn.³¹

Podobně jako Dunn se k *novotě života* vyjadřuje Adlof: „Ač apoštol nepokračuje *jakož z mrtvých vstal Kristus* (vlastně *byl vzkříšen – egerthé*, tj.

²⁸ Wilckens, *Der Brief an die Römer*, s. 12.

²⁹ G. Barth, *Die Taufe in frühchr. Zeit*, s. 93.

³⁰ Dunn, *Commentary – Romans*, s. 313–316 – uvádí, že formulace *eis ton thanaton* (v. 4a) odkazuje na skutečnost *umírání*, jež bylo ukončeno pohřbením. Někteří spatřují v této formulaci referenci k Ježíšově pohřbu, také nepochybně k jeho smrti, což nacházíme v kerygmatické formuli 1K 15,3–4 (G. Barth a Halter). Představa křtu je spojená s ponořením (*baptizó*), včetně myšlenky znovu vynoření se z vody jako „vzkříšení“; vše toto je ve vztahu k ponoření se „do Krista“ („into Christ“). V tomto světě křtu koresponduje Kristova smrt, nové *peripatein* s Kristovým vzkříšením.

³¹ Dunn poté analyzuje Pavlovu argumentaci v. 4 tak, že Pavel v druhé části věty (v. 4b) překvapivě nedokončuje myšlenku věty první (v. 4a), jak bychom čekali, že jsme – *i my byli s ním vzkříšeni do nového života* (srov. Ko 2,12; 3,1). Dunn konstatuje, že se tu Pavel vědomě vyhnul vyjádření o identifikaci věčícího s Kristem v jeho vzkříšení. Účast věčícího na nějakém stupni Kristova vzkříšení však existuje: je to možnost *chodit v novotě života*, což je důsledek Kristova vzkříšení. (Dunn, *Commentary – Romans*, s. 330)

od Boha), *tak i vy jste byli vzkříšeni*; rozumí se samo sebou, že mezi pohřbem a životem je vzkříšení. Ihned přechází k následku vzkříšení: k životu novému.³²

Křest u věřícího člověka označuje Karel Barth jako pohřeb, který je ztožněn s pohřbem Ježíšovým. K v. 4 píše doslova: „Jeho křest dosvědčuje jeho vlastní pohřeb: uskutečněný v pohřbu a s pohřbem zabitého Krista v hrobě Josefa z Arimatie.“³³ Tato skutečnost ukazuje radikálně k budoucnosti člověka, který byl pokřtěn. Vždyť po pohřbení následuje slavné Kristovo vzkříšení! Barth odtud vyvozuje etický závěr, když mluví o životě člověka, který se dal pokřtít, že se jedná o *chození v jiném, novém životě, který není pokračování v minulém, nýbrž zcela jej překonává*.³⁴

Alois Adlof označuje křest rovněž za pohřeb, ale i za nový život, který je spjat se vzkříšeným Kristem. „Křest v smrt Pána Ježíše neznačí jen pohřbení, zápor, nýbrž hlásá vítězství kladných sil z Boha v životě vzkříšení ... je to život Ježíšův, jehož jsme se stali účastnými. Není tady jen řeč o odpuštění hříchu, ale také o moci života v Bohu.“³⁵

Michael Theobald formuluje etický aspekt života pokřtěného tak, že „plná účast na Ježíšově *zmrtvýchvstání*, viděno realisticky, zůstává pro křesťana věcí *budoucnosti* (6,5. 8a), třebaže Ježíšovo zmrtvýchvstání určuje jeho život od křtu“. Proto Pavel nedotahuje srovnání z v. 4b (vlastně by zde mělo stát – a patrně v tradovaném výkladu křtu stálo: „*Jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých ... tak jsme i my již byli vzkříšeni* ve křtu spolu s Kristem,“ srov. Ko 2,12), ale vyjadřuje: „*tak i my máme žít jako noví lidé*“. To ve skutečnosti znamená, že „vzkříšení samo se na nás ještě neuskutečnilo (jinak 2Tm 2,18!) – ještě podléháme podmínkám tohoto světa, třebaže nám v jistotě budoucí záchrany byla otevřena *nová kvalita* života,“ uzavírá Theobald.³⁶

V překladu Ondřeje Petru nacházíme ve v. 4 formulaci „*křestní ponoření*“. Ve výkladové poznámce čteme toto:

³² Adlof, *Výkl. Římanům*, s. 9.

³³ K. Barth, *Stručný výklad listu Římanům*, s. 66.

³⁴ Tamtéž, s. 66.

³⁵ Adlof, *Výkl. Římanům*, s. 9 – vykládá v. 4b – *abychom, jakož z mrtvých vstal Kristus k slávě Otce, tak i my v novotě života chodili* (K/BKR): „Chodit (peripatein) označuje pohyb, pokrok, spění za cílem. Cíl je: připodobnění obrazu Syna Božího (Ř 8,29; 1J 3,2). Význam slovesa *choditi* je u Pavla vždy ve smyslu mravním.“

³⁶ Theobald, *List Římanům*, s. 162.

V starých dobách se křtilo tak, že katechumena úplně ponořili do vody a zase ho vyzvedli. Pavel z toho vyvádí toto: *křestní ponoření* působí v křesťanově nitru odumření hříchům, vynoření pak narození člověka k novému životu. Pokřtěný se tím nejen podobá Kristu zemřelému, pohřbenému a zmrtvýchvstalému, nýbrž je i zapojován do tajemství Kristova vykoupení: stává se účasten Kristovy smrti i jeho zmrtvýchvstání. Proto křtem začíná pro něj nový život v milosti a odumření hříchům. – Podobně mluví Pavel častěji (Ga 2,20; Ko 2,12–13; Ef 2,5).³⁷

J. B. Souček *novotu života* po křtu vyjadřuje jako zápas proti žádostem těla, ačkoliv je zároveň darem. Píše: „Kdo je pokřtěn, vstoupil v novotu života; a tato novota se neprojevuje pasivností, nýbrž bojem proti hříchu a jeho žádostem. Toto dvojí – jistota daru nám daného a poslušnost závazku nám uloženého teprve tvoří plnost nového života, jak mu apoštol rozumí.“³⁸

Shrnutí

Základem k novému jednání pokřtěného je vedle Kristovy smrti též Kristovo vzkříšení. Ve křtu se věřící nejen ztotožňuje s Kristem ve smrti („spolu s ním pohřbeni ve smrt“), což se stalo na základě křesťanovy konverze. Ve křtu se věřící identifikuje také s Kristem vzkříšeným; nikoli „odchodem“ do Boží slávy (do „nebe“), ale mocí Kristova vzkříšení je křesťan volán i zmocňován k mravnímu a odpovědnému každodennímu životu – zde na zemi. Kristovo vzkříšení je silnou motivací k novému etickému jednání, a to pro Boží slávu.

2.2.3. Římanům 6,11

Poznámky k textu

Prostřednictvím *hoytós kai hymeis* je dosaženo obsahové i formální shody s nejužším napojením v. 11 na v. 10 (Rienecker, s. 327); *logizesthe* [imper.] *heaytoys einai nekroys* (Ř 6,11) považujte se za mrtvé; *logizomai* 1. počítat, spočítat; připočítat 2. pokládat, považovat (*eis ti* – zač, *tina hós tina* – koho za koho), hodnotit (*eis ti* – jako co) 3. zvažovat; uvažovat, přemýšlet; zamýšlet 4. domnívat se (+ ak. s inf., *hoti* – že), myslet, mít za to (Tichý). Spojení *hoytós kai* nacházíme v Ř 5,15.18.19.21 a 6,4; *hutós kai hymeis*

³⁷ Nový zákon, překlad Ondřej M. Petrů, Řím: Křesťanská akademie, 1969 – výklad pod čarou na s. 545.

³⁸ Josef B. Souček, *Spravedlnost Boží. Výklad epištoly k Římanům*, Praha: Kalich, 1948, s. 40.

logizesthe heaytoys... Tak jako vděčný čin Kristovy poslušnosti byl odpovědí na Adamovu neposlušnost, tak nyní *logizesthai* věřících je odpovědí na falešné „počítání“ ve v. 1.³⁹

Srovnání překladů:

Tak i vy počítejte s tím, že jste mrtvi hříchu, ale živi Bohu v Kristu Ježíši.
(ČEP)

Tak i vy za to mějte, že jste zemřeli zajisté hříchu, ale živi jste Bohu v Kristu Ježíši, Pánu našem. (B/BKR)

Stejně tak se i vy považujte za mrtvé hříchu a živé Bohu v Kristu Ježíši.
(B-21)

Tak i vy se považujte za mrtvé hříchu, ale za živé Bohu v Kristu Ježíši, našem Pánu. (ČSP)

A tak také vy se považujte za mrtvé hříchu, ale žijící Bohu v Kristu Ježíši. (JER. B)

Výklad

V tomto verši již nacházíme počátek pareneze, která v události křtu nachází etickou motivaci k novému jednání. Podle Wilckense v. 11 vyvozuje důsledek (*oytós*), který z předchozího platí pro adresáty (*hymeis*) – *tak i vy*. Mají své „vědění“ (srov. v. 6–10) nyní realizovat ve své křesťanské praxi (užit imper. prez.) – počítejte! (*logizesthe*), že „jste mrtvi hříchu“, poněvadž Kristus za vás zástupně zaplatil svou smrtí. Zároveň mají být pokřtěni „živi Bohu“, poněvadž Kristus žije pro Boha. „Místo vaší existence není více v okruhu vlády hříchu (v. 2), ale vlády Kristovy – proto „živi Bohu v Kristu Ježíši“. Je to nový prostor života – života „nového stvoření““ (2K 5,17).⁴⁰

V Römerbrieftu k *logizesthe* hovoří Barth o „počítání“ s něčím, co je spojeno s vírou. Věřit podle Bartha znamená vidět, co Bůh vidí, vědět, co Bůh ví, počítat tak, jak Bůh počítá. Zjevení a pohled tohoto nového člověka,

³⁹ Dunn mj. uvádí, že *logizesthe* jako imperativ se váže na důležitost slova v Ř 3,28 a důrazu na víru v kapitole 4.: „Věřící pokládá (počítá) sebe za mrtvého hříchu a za živého Bohu jako odpověď na Boží počítání, které ho činí spravedlivým.“ (Dunn, *Commentary – Romans*, s. 323).

⁴⁰ Wilckens, *Der Brief an die Römer*, s. 19.

kteřý je milý Bohu, jsou upřené ke vzkříšení Ježíše Krista z mrtvých. *Moc* vzkříšení je ale poznáním tohoto nového člověka, ve kterém my nejen poznáváme Boha, ale ještě více jsme jím poznáváni (Ga 4,9; 1K 8,2–3; 13,12). K tomu přistupuje milost, která je mocí vzkříšení.⁴¹

Adlof zde nachází jistotu, která se neopírá o lidskou logiku, ale je zakotvena v Kristu.⁴² „Co potom zbývá člověku, který byl pokřtěn v Krista,“ ptá se Barth, „než aby žil jako ‚mrtvý hříchu‘ ale ‚živý Bohu‘? (v. 11) ... Poněvadž z Kristovy strany bylo učiněno vše pro nás, pro mne, nepatřím již sám sobě, ale patřím Kristu. Odtud pak vyplývá naše posvěcení, tj. oddělení se Kristu Ježíši, se vším, co jsem a mám.“⁴³

Ve v. 11 nacházíme první výskyt spojení slov *en Christoy Iésoy* v epištole Římanům. Tento výraz je považován za nejtypičtější Pavlovo vyjádření o věřících, o jejich bytostném spojení s Ježíšem Kristem.⁴⁴ Být „v Kristu Ježíši“ znamená věřit v Krista, důvěřovat mu, poslouchat ho, být jeho učedníkem – prostě žít tak, abych se Ježíši Kristu „líbil“ a byl prospěšný druhým. Být v „Kristu Ježíši“ je předpokladem nového lidství, ano, „nového stvoření“ (2K 5,17).⁴⁵

Shrnutí

Motivací k novému jednání ve v. 11 je pareneze, kterou již na tomto místě nacházíme. Věřící má počítat sebe (k tomu je vyzýván; srov. *logizesthe* im-

⁴¹ K. Barth, *Der Römerbrief*, na s. 187 ukončuje slovy: „Zcela od sebe se stává indikativ imperativem, který přece nemůže nic jiného znamenat než skutečnost pravdy, *esse* v *nosse*, realitu poznaného, poznávajícího a poznání vůbec...“

⁴² Adlof, *Výkl. Římanům*, s. 16 – k výrazu *logizesthe* toto: „On umřel hříchu. On je živ Bohu. Zrovna takový úsudek mějte o sobě vy, že *ste mrtví zajisté hříchu*, pokládejte se, mějte se za mrtvé zajisté, totiž na jedné straně hříchu [*men*], ale [*de*] na druhé straně pak *živí Bohu* ... *Za to mějte* je logický poznatek ... je to závěr toho, co je v Kristu. Ne v nás, ne v názorech lidí, ne v domněnkách názorů, nýbrž *v Kristu Ježíši*. V něm je jistota.“

⁴³ K. Barth, *Stručný výklad listu Římanům*, s. 68.

⁴⁴ Jsou jimi považováni ti, kteří „byli v Kristu“ (8,1; 12,5; 16,3.7.9.10; 1K 1,2.30; 4,10; 15,18.19; 2K 5,17; 12,2; Ga 1,22; 2,4; 3,26.28 aj.), nebo ti, kteří něco činili „v Kristu“ (9,1; 15,17; 1K 4,15.17; 15,31; 16,24; 2K 2,17; 12,19 aj.), spolu s těmito užívá často ve smyslu *en kyrió* (viz 16,2). Tentýž význam najdeme také v myšlence týkající se spasitelné moci „v Kristu“ (3,24; 6,23; 8,2. 39; 1K 1,4; 15,22; 2K 2,14; 3,14; 5,19; Ga 2,17; 3,14; 5,6 aj.) (Dunn, *Commentary – Romans*, s. 324).

⁴⁵ Roskovec k tomuto předmětu píše: „Být v Kristu“ znamená ‚nové stvoření‘ (2K 5,17), se křtem je spojen motiv *smrti* starému způsobu života, jež je předpokladem života nového (Ř 6,3–4).“ (Jan Roskovec, „Problém křtu ve světle NZ“, *TREF* 1998/1, s. 44). Též hodnotným článkem reagujícím na patrně neustávající diskuzi ohledně křtu je článek od J. Štefana „Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů“, *TREF* 1997/2, s. 145–165.

per.!) „za mrtvého hříchu a za živého Bohu“. Tímto způsobem na sebe nahlížet se na první pohled přičítá každé lidské logice. Dívat se však na sebe, jak nás Bůh vidí, je zřetelným projevem víry a důvěry. A k této víře, důvěře, ale i k poslušnosti nás Pán Bůh volá i povzbuzuje. Dívat se na sebe, jak nás Bůh vidí, je proto ta nejlepší křesťanova odpověď na jeho lásku, která se projevila v Kristově výkupné smrti za nás (pro nás). Ze sjednocení s živým Kristem, tj. „v Kristu“, skrze slyšení Slova, modlitbu i společenství v církvi, dostává křesťan sílu, aby mohl žít na svědectví Bohu i lidem.

3. Etické konsekvence křtu v Římanům 6 – celkové shrnutí

Zásadní výklad o křtu v tomto oddíle byl vyvolán provokativní otázkou, jestli má křesťan dále žít v hříchu, „aby se rozhojnila milost“ (v. 1). V následujícím verši je odpovědí jasné odmítnutí: Naprosto ne! – *me genoito* (v. 2). Druhým odmítnutím a zároveň „argumentem“, proč nemá být Boží milost v Kristu Ježíši znevažována, je stať o křtu, který římstí křesťané přijali. Můžeme tedy shrnout:

(I) Motivace římských křesťanů k novému životu se předně děje na základě zástupné a výkupné smrti Kristovy. Ta je předpokladem pro vykonání křtu „v jeho (Kristovu) smrt“. Křtem věřící vyznává, že se ho událost Kristovy smrti na Golgotě bezprostředně týká, poněvadž odkazuje ke smrti „starého člověka“ (ukřižování starého člověka v nás – srov. v. 6). Osobní přijetí Kristovy smrti vírou a vděčnost za odpuštění hříchů jsou nepochybně impulzy k radikální změně křesťanova života.

(II) Motivací pro nový způsob života je vedle Kristovy smrti křesťanovo sjednocení až ztotožnění s Kristem, který byl vzkříšen. Identifikace s Kristovým vzkříšením neznamená pro křesťana, že by nyní nastala chvíle jeho odchodu do Boží slávy. Mocí Kristova vzkříšení je však křesťan vyzván i zmocňován k odpovědnému každodennímu životu zde na zemi. Právě „zde a nyní“ se má projevit ona „novota života“ (v. 4 – B/BKR), kterou lze docílit vírou v Ježíše Krista, který je živým Pánem.

(III) Třetí motivační prvek k novému životu se nachází v parenezi (v. 11). Skrze výkupnou Kristovu smrt je člověk vytržen z moci hříchu (srov. v. 6n). Proto je nyní takto vysvobozený volán k pravému životu, který je zacílen k Bohu. Je tím volán k životu v posvěcení, tj. být cele vydán Bohu jako projev vděčnosti za své vysvobození. Věřící má počítat sebe (k tomu je vyzván – srov. imperativ *logizesthe*) „za mrtvého hříchu a za živého Bohu“.

To je jediná adekvátní odpověď na Boží pohled, který věřícího (ač nepochopitelně) ospravedlňuje. Podle toho má a může nyní křesťan také v praktickém životě konat, protože už žije „v Kristu Ježíši“ jako „nové stvoření“ (2K 5,17).